

Кафедра РИСУНКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКАР

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 10 РИСУНОК

(шифр та назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень 1-3 курс

галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

спеціальність В4 Образотворче мистецтво та реставрація

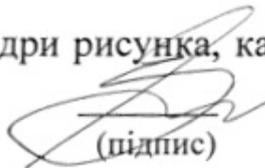
спеціалізація В4.01 Візуальні мистецтва

освітня програма Реставрація та експертиза творів мистецтва

факультет Образотворчого мистецтва

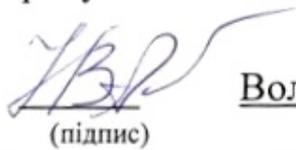
Робоча програма навчальної дисципліни РИСУНОК для здобувачів вищої освіти 1-3 курсу першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності В4 Образотворче мистецтво та реставрація ОПП Реставрація та експертиза творів мистецтва

Розробник програми: доцент кафедри рисунка, кандидат мистецтвознавства

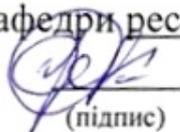

(підпис) Віталій ЖЕРДСВ
(ім'я та прізвище)

Робоча програма розроблена кафедрою рисунка та затверджена на засіданні кафедри протокол від «17» червня 2025 року № 17

Завідувач кафедри

(підпис) Володимир НОСАНЬ
(ім'я та прізвище)

Гарант освітньої програми викладач кафедри реставрація та експертиза творів мистецтва

(підпис) Наталія АНТОНЕНКОВА
(ім'я та прізвище)

УЗГОДЖЕНО

Декан факультету
Образотворче мистецтво

(підпис) Ольга ІВАЩЕНКО
(ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою ХДАДМ

Протокол від « 27 » серпня 2025 року № 25-04

АНОТАЦІЯ

до обов'язкової навчальної дисципліни **Рисунок**

Рисунок – фундаментальна дисципліна у підготовці майбутнього митця. Він сприяє розвитку просторового мислення, зорової пам'яті, уяви, окоміру та відіграє ключову роль у формуванні здатності до адекватного сприйняття і відтворення навколишнього світу.

Відповідно до навчального плану, затвердженого методичною радою ХДАДМ, дисципліна «Рисунок» вивчається студентами протягом 3-х років і становить 20 кредитів ECTS (600 навчальних годин), з яких 300 годин відведено на аудиторні заняття та 300 годин – на самостійну роботу.

Для реставраторів рисунок – це невід'ємна частина творчого розвитку, оскільки її виразними засобами є колір, тон, лінія, пляма, фактура, тон. Академічний рисунок втілює у собі й вимогу вирішення композиції, що також необхідно для формування творчого мислення. В академічному рисунку, в задачі котрого входить використання законів перспективи та знання анатомії тіла людини, необхідно виразити й схильність до точної передачі оточуючої середовища. Для грамотного ведення рисунку необхідна послідовність та конструктивно-аналітичний підхід. Програмою передбачається опанування здобувачами освіти принципами і закономірностями графічного зображення об'єктів предметного середовища і постаті людини, вивчення різних технік рисунку, матеріалів і інструментів.

В основі методики навчання - рисунок з натури, в процесі якого у здобувачів освіти формуються необхідні уміння і навички реалістичного зображення, розвивається зорова пам'ять і уява, окомір, активізується процес естетичного сприйняття навколишньої дійсності. Розуміння закономірностей побудови на площині ілюзії глибини і простору, принципів конструктивного рисування, передачі матеріальності зображуваних об'єктів, їх пластики і індивідуальних характеристик. Також треба пам'ятати про те, що рисунок – це своєрідна площа для випробувань з опорою на традиції реалістичної школи.

ANNOTATION

to the compulsory academic discipline “Drawing”

Drawing is a fundamental discipline in the training of future artists. It contributes to the development of spatial thinking, visual memory, imagination, and eye measurement, and plays a key role in shaping the ability to perceive and reproduce the surrounding world

According to the curriculum approved by the Methodological Council of KSADA, the discipline “Drawing” is studied by students over four years and comprises 20 ECTS credits (600 academic hours), of which 300 hours are classroom work and 300 hours are independent study.

Drawing as an academic subject in the education of students-restorers plays an important role, inasmuch as their artistic means as follows: line, spot, tone, facture. Compositional issues seem to be of a great significance in the drawing, so that the academic drawing requirements overlap with any visual artists’ and designers’ professional interests. The drawing which is supposed to express and study the images of the world includes the strong understanding of visual perspective and surface anatomy. The order and the dialectical process from the whole to the detail and vice versa is academic drawing benchmark, which also includes the analytical understanding of structural layout. The program envisages students mastering the principles and laws of graphic representation of objects of the subject environment and the human figure, studying various drawing techniques, materials and tools.

The basis of the teaching method is drawing from nature, in the process of which students of education develop the necessary abilities and skills of realistic depiction, develop visual memory and imagination, eye sight, and activate the process of aesthetic perception of the surrounding reality. Understanding the laws of construction on the plane of the illusion of depth and space, the principles of constructive drawing, the transfer of the materiality of the depicted objects, their plasticity and individual characteristics.

In addition to the embodiment of traditional realistic principles student should develop in drawing the approach of his own.

1. Опис навчальної дисципліни Рисунок

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 20	Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Обов'язкова	
	Спеціальність В4 Образотворче мистецтво та реставрація	Мова навчання: <u>українська</u>	
Модулів – 6	Освітня програма Реставрація та експертиза творів мистецтва	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 12		1-3 й	
Загальна кількість годин - 600		Семестри	
		1-6 й	
Тижневих годин для денної навчання: 1,2,4 сем. – 4 3,5 сем. – 3 6 сем. – 2	Рівень вищої освіти <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції	
		-	
		Практичні	
		300	
		Самостійна робота	
		300	
		Вид контролю: екзаменаційний перегляд	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни Рисунок

Предметом вивчення дисципліни «Рисунок» є форма предметів реального світу та принципи її відтворення на площині засобами лінії, тону, пропорцій та конструктивної побудови, а також закономірності перспективи, анатомії та просторової організації зображення.

Вузловими моментами у навчанні студента є розвиток наступних знань та навичок:

- образне композиційне мислення, розвинуте у результаті постійної праці над осмисленням змісту завдання;

- вміння виразити пластику та пропорції конкретної натури в його багатстві та цілності складових елементів (простір, середовище, об'ємна форма, освітлення, взаємодія предметів, фактура матеріалу, індивідуальна характеристика);

- основний зміст рисунків, виконання яких потребує багато часу;

- вміння виконувати начерки з натури, що рухається і короткочасні рисунки, формуючи навички у початкового художника до постійного огляду навколишньої середовища;

- вміння на основі придбаних знань малювати по уяві та пам'яті, що має особливе значення для творчої діяльності митця;

- вільне володіння технічними засобами відображення, що сприяє розвитку індивідуальних можливостей художника у реалізації його творчих задумів;

- глибоке критичне освоєння художньої спадщини, яке допомагає творчому зростанню молодого художника, підвищуючи його культуру та художній смак. З цією метою аналізуються рисунки майстрів і виконуються копії з них.

Придбання цих знань і навичок виконується поступово від простих завдань на перших курсах, до складних – на старших, особливо на останньому, коли завершений художній твір має відповідати загальному стану високого мистецтва. В результаті вивчення дисципліни «Рисунок» студент повинен:

Знати: особливості побудови форм зображених тіл і предметів, закони перспективи, вміти використовувати знання з пластичної анатомії, послідовність методики рисунку.

Уміти: за допомогою графічних матеріалів (олівець, вугілля, сангіна, сепія, соус, туш та інші) передати і строїти об'єм, простір, виразними засобами рисунку виявити динаміку людської постаті, вміти моделювати форму, щоб форма відчувалась у гармонійному зв'язку з властивостями обраного графічного матеріалу, komponувати в аркуші, створювати реальне сприймання предмету.

Мати навички: застосовувати практичні та теоретичні знання рисунку у творчих роботах.

3. Компетентності та програмні результати навчання навчальної дисципліни Рисунок (згідно з освітньою програмою)

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК) ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Спеціальні (фахові, предметні)	ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях. ПРН 3. Формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами

<p>компетентності (СК)</p> <p>СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.</p> <p>СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.</p> <p>СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.</p> <p>СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.</p>	<p>культури усного і писемного мовлення.</p> <p>ПРН 10. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).</p> <p>ПРН 11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.</p> <p>ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.</p> <p>ПРН 18. Формувати екологічну свідомість і культуру особистості, застосовувати екологічні принципи в житті та професійній діяльності.</p>
---	---

4. Програма навчальної дисципліни Рисунок

Модуль 1. Класична гіпсова голова

Змістовий модуль 1. Гіпсові деталі голови.

Тема 1. Гіпсові деталі голови: ніс, губи в двох ракурсах, яке спрямоване на вивчення конструкції основних деталей голови.

Тема 2. Гіпсові деталі голови: око, вухо в двох ракурсах, яке спрямоване на вивчення на вивчення конструкції основних деталей голови.

Змістовий модуль 2. Конструктивний рисунок обрубковки черепа.

Тема 3. Конструктивний рисунок обрубковки черепа.

Тема 4. Екзаменаційне завдання: Класична гіпсова голова, яке спрямоване на закріплення отриманих в продовж семестру фундаментальних знань рисунку голови людини, на прикладі класичної гіпсової голови.

Модуль 2. Рисунок живої голови людини

Змістовий модуль 3. Череп людини у двох ракурсах.

Тема 5. Череп людини у двох ракурсах, яке спрямоване на оволодіння конструкції форми черепа

Тема 6. Гіпсова анатомічна голова (екорше) у двох ракурсах, яке спрямоване на оволодіння студентами знань з пластичної анатомії голови людини,

визначення системи засобів вираження для складної анатомічної форми голови.

Змістовий модуль 4. *Голова натурника у двох основних ракурсах.*

Тема 7. Голова натурника у двох основних ракурсах, спрямоване на визначення зв'язку форми черепа з живою головою. Оволодіння рисунням характеру моделі в кожному з 3 ракурсів, та між собою. Вивчення шиї та плечового поясу.

Тема 8. Екзаменаційне завдання: Рисунок живої голови людини з плечовим поясом, яке спрямоване на закріплення поглиблених знань рисуння голови людини. Визначення пластичних особливостей у зв'язку голови з плечовим поясом.

Модуль 3. Рисунок класичної гіпсової фігури людини. Постать у простому русі, що стоїть.

Змістовий модуль 5. *Анатомічна постать людини (екорше) у двох положеннях.*

Тема 9. Анатомічна постать людини (екорше) у двох положеннях. Вивчення особливостей анатомічної побудови фігури людини, що стоїть. Побудова пропорцій тіла.

Тема 10. Класична гіпсова скульптура стоячої постаті людини. Вивчення побудови руху та пропорцій на прикладі класичної скульптури фігури людини. Тональний розбір рисунка, де основна увага приділяється пластичному та тональному рішенням.

Змістовий модуль 6.

Тема 11. Екзаменаційне завдання: Дорифор

Модуль 4. Стояча оголена постать людини з опорою на одну ногу.

Змістовий модуль 7.

Тема 13. Оголена постать людини у двох положеннях. Фронтальна позиція.

Тема 14. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Початок.

Змістовий модуль 8.

Тема 15. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Фіналізація.

Тема 16. Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну ногу, у зв'язку з простором, мета: поставити фігуру на площість,

знайти рух, пропорції, характер моделі. Конструктивна-об'ємна побудова постаті людини.

Модуль 5. Оголена сидяча постать людини з оточуючими предметами.

Змістовий модуль 9.

Тема 17. Рисунок верхніх кінцівок людини, рисунок кісткової основи рук.

Тема 18. Рисунок нижніх кінцівок людини, рисунок кісткової основи ступ

Змістовий модуль 10. *Короткочасні нариси сидячої оголеної фігури у різних ракурсах.*

Тема 19. Автопортрет з руками.

Тема 20. Екзаменаційне завдання: оголена постать людини в складному русі.

Модуль 6. Оголена модель, що сидить у складному русі.

Змістовий модуль 11.

Тема 21. Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі.

Фронтальна позиція.

Змістовий модуль 12. *Короткочасні нариси оголеної людини у нескладному русі з різних ракурсів.*

Тема 22. Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі.

Позиція зі спини.

5. Структура навчальної дисципліни Рисунок

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усьог	у тому числі				
		о	л	пр.	ла б.	ін д
1	2	3	4	5	6	7

Модуль 1. Гіпсова класична голова						
Змістовий модуль 1. Гіпсові деталі голови.						
Тема 1. Гіпсові деталі голови: ніс, губи в двох положеннях	24	-	12	-	-	12
Тема 2. Гіпсові деталі голови: око, вухо в двох положеннях	40	-	20	-	-	20
Разом за змістовим модулем 1	64	-	32	-	-	32
Змістовий модуль 2. Гіпсова анатомічна голова (екорше)						
Тема 3. Гіпсова анатомічна голова (екорше)	24	-	12	-	-	12
Тема 4. Екзаменаційне завдання: Класична гіпсова голова	32	-	16	-	-	16
Разом за змістовим модулем 2	56		28			28
Разом за 1 модулем	120	-	60	-	-	60
Модуль 2. Рисунок живої голови людини						
Змістовий модуль 3.						
Тема 5. Рисунок черепа людини в двох ракурсах.	24	-	12	-	-	12
Тема 6. Гіпсова анатомічна голова (екорше) в двох ракурсах	32	-	16	-	-	16
Разом за змістовим модулем 3	56	-	28	-	-	28
Змістовий модуль 4.						
Тема 7. Рисунок живої голови людини в 2-х ракурсах.	24	-	12		-	12
Тема 8. Екзаменаційне завдання. Рисунок живої голови людини з плечовим поясом.	40	-	20		-	20
Разом за змістовим модулем 4	64		32			32
Разом за 2 модулем	120	-	60		-	60
Модуль 3 Рисунок класичної гіпсової фігури людини						
Змістовий модуль 5.						
Тема 9. Анатомічна постать людини (екорше) 1-ше положення	29	-	9	-	-	20
Тема 10. Анатомічна постать людини (екорше) 2-ге положення (Початок)	16	-	9	-	-	7
Разом за змістовим модулем 5	45	-	18	-	-	27
Змістовий модуль 6.						
Тема 11. Анатомічна постать людини (екорше) 2-ге положення. (Фіналізація)	15	-	12	-	-	3
Тема 12. Екзаменаційне завдання. Класична	30	-	15	-	-	15

гіпсова скульптура Дорифор.						
Разом за змістовим модулем 6	45		27			18
Разом за 3 модулем	90	-	45	-	-	45
Модуль 4. Оголена постать людини, що стоїть з опорою на одну ногу						
Змістовий модуль 7						
Тема 13. Оголена постать людини у двох положеннях. Фронтальна позиція	32	-	16	-	-	16
Тема 14. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Початок	32	-	16	-	-	16
Разом за змістовим модулем 7	64	-	32	-	-	32
Змістовий модуль 8.						
Тема 15. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Фіналізація	24	-	12	-	-	12
Тема 16. Екзаменаційне завдання. Рисунок оголеної постаті людини з опорою на одну ногу у середовищі.	32	-	16	-	-	16
Разом за змістовим модулем 8	56		28			28
Разом за модулем 4	120		60			60
Модуль 5. Оголена сидяча постать людині з оточуючими предметами						
Змістовий модуль 9.						
Тема 17. Рисунок верхніх кінцівок людини, рисунок кісткової основи рук	18	-	9	-	-	9
Тема 18. Рисунок оголеної сидячої жіночої постаті людини у нескладному русі.	24	-	12	-	-	12
Разом за змістовим модулем 9	42	-	21	-	-	21
Змістовий модуль 10.						
Тема 19. Автопортрет з руками.	24	-	12	-	-	12
Тема 20. Екзаменаційне завдання. рисунок оголеної постаті, що стоїть в усладненому русі.	24	-	12	-	-	12
Разом за змістовим модулем 10	48	-	24	-	-	24
Разом за модулем 5	90		45			45
Модуль 6. Рисунок сидячої оголеної постаті у						

складному русі						
Змістовий модуль 11.						
Тема 21. . Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі. Фронтальна позиція	32	-	16	-	-	16
Разом за змістовим модулем 11	32	-	16	-	-	16
Змістовий модуль 12. Короткостроковий рисунок сидячої оголеної постаті людини з драпіровками.						
Тема 22. <u>Екзаменаційне завдання.</u> Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі зі спини	28	-	14	-	-	14
Разом за змістовим модулем 12	28	-	14	-	-	14
Разом модулем 6	60	-	30	-	-	30
Всього годин	600	-	300	-	-	300

6. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Гіпсові деталі голови: ніс, губи в двох положеннях	12
Тема 2. Гіпсові деталі голови: око, вухо в двох положеннях	20
Тема 3. Рисунок гіпсової моделі черепа людини (обрубковка)	12
Тема 4. <u>Екзаменаційне завдання:</u> Класична гіпсова голова	16
Тема 5. Рисунок черепа людини в двох ракурсах.	12
Тема 6. Гіпсова анатомічна голова (екорше) в двох ракурсах	16
Тема 7. Рисунок живої голови людини у двох основних ракурсах	12
Тема 8. <u>Екзаменаційне завдання:</u> Рисунок живої голови людини з плечовим поясом	20
Тема 9. Анатомічна постать людини (екорше) 1-ше положення	9
Тема 10. Анатомічна постать людини (екорше) 2-ге положення (Початок)	9

Тема 11. Анатомічна постать людини (екорше) 2-ге положення (Фіналізація)	12
Тема 12. <u>Екзаменаційне завдання.</u> Класична гіпсова скульптура Дорифор	15
Тема 13. Оголена постать людини у двох положеннях. Фронтальна позиція	16
Тема 14. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Початок	16
Тема 15. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Фіналізація	12
Тема 16. <u>Екзаменаційне завдання.</u> Рисунок оголеної постаті людини з опорою на одну ногу у середовищі.	16
Тема 17. Рисунок верхніх кінцівок людини, рисунок кісткової основи рук	9
Тема 18. Рисунок нижніх кінцівок людини, рисунок кісткової основи ступ	12
Тема 19. Автопортрет з руками.	12
Тема 20. <u>Екзаменаційне завдання:</u> рисунок оголеної постаті, що стоїть в усладненому русі.	12
Тема 21. Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі. Фронтальна позиція	16
Тема 22. <u>Екзаменаційне завдання.</u> Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі зі спини	14
Всього годин	300

7. Теми семінарських занять

Програмою не передбачається проведення семінарських занять.

8. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Гіпсові деталі голови: ніс, губи в двох положеннях	12
Тема 2. Гіпсові деталі голови: око, вухо в двох положеннях	20
Тема 3. Рисунок гіпсової моделі черепа людини (обрубковка)	12
Тема 4. <u>Екзаменаційне завдання:</u> Класична гіпсова голова	16
Тема 5. Рисунок черепа людини в двох ракурсах.	12
Тема 6. Гіпсова анатомічна голова (екорше) в двох ракурсах	16
Тема 7. Рисунок живої голови людини у двох основних ракурсах	12
Тема 8. <u>Екзаменаційне завдання:</u> Рисунок живої голови людини з плечовим поясом	20

Тема 9. Анатомічна постать людини (екорше) 1-ше положення	20
Тема 10. Анатомічна постать людини (екорше) 2-ге положення (Початок)	7
Тема 11. Анатомічна постать людини (екорше) 2-ге положення (Фіналізація)	3
Тема 12. <u>Екзаменаційне завдання.</u> Класична гіпсова скульптура Дорифор	15
Тема 13. Оголена постать людини у двох положеннях. Фронтальна позиція	16
Тема 14. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Початок	16
Тема 15. Оголена постать людини у двох положеннях. Позиція зі спини. Фіналізація	12
Тема 16. <u>Екзаменаційне завдання.</u> Рисунок оголеної постаті людини з опорою на одну ногу у середовищі.	16
Тема 17. Рисунок верхніх кінцівок людини, рисунок кісткової основи рук	9
Тема 18. Рисунок нижніх кінцівок людини, рисунок кісткової основи ступ	12
Тема 19. Автопортрет з руками.	12
Тема 20. <u>Екзаменаційне завдання:</u> рисунок оголеної постаті, що стоїть в усладненому русі.	12
Тема 21. Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі. Фронтальна позиція	16
Тема 22. <u>Екзаменаційне завдання.</u> Рисунок оголеної постаті людини, що сидить у складному русі зі спини	14
Всього годин	300

9. Методи навчання

Основні форми вивчення курсу — виконання практичних завдань.

Метод повідомлення нових знань — практична робота.

Мета запропонованих завдань — вивчення законів образотворчого мистецтва, принципів лінійно-повітряної перспективи, принципів конструкції та формоутворення (від простих геометричних форм до тіла людини у складному русі); навчити студента аналізувати і виразно відтворювати конкретний пластичний зміст природи з урахуванням цілісності складових: простору, середовища, пропорцій, об'єму форми, освітлення, фактури матеріалу; також навчити студента характерних начерків, короткострокових рисунків а також рисунків по пам'яті і уяві. Студент повинен оволодіти різноманітними матеріалами, як то: олівець, ретуш, сангіна, вугілля, соус тощо.

10. Методи контролю

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційного перегляду. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі переглядів практичних завдань за змістовні модулі.

11. Критерії оцінювання результатів навчання:

Відмінно (90-100 балів, А): Рисунок виконано бездоганно як в цілому, так і з точки зору графічного виконання окремих його елементів та деталей:

- точне, безпомилкове розташування усього зображення та його елементів в аркуші паперу;
- визначено та передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів автора;
- вірне зображення пропорційних співвідношень одного об'єкту до іншого, окремих деталей до цілого;
- точна передача конструкції об'єкту зображення, переконлива передача форми об'єктів засобами лінійної та повітряної перспективи, використанням законів світлотіні, тону і тональних співвідношень;
- висока технічна майстерність, професіоналізм.

Це найвищий рівень виконання навчального (академічного) завдання: при виконанні усіх перелічених вимог рисунок виглядає дуже майстерним, естетичним, відчувається певна натхненність при виконанні завдання.

Добре (82–89 балів, В; 75–81 балів, С) (4+, 4, 4-)*. Рисунок виконано добре як з точки зору загального естетичного сприйняття, так і з точки зору графічного виконання:

- добре розташування на аркуші паперу;
- непогано передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів;
- добре передано пропорційне співвідношення одного об'єкту до одного, окремих деталей до цілого;
- проаналізовано конструкцію об'єкту засобами лінійної та повітряної перспективи;
- непогане використання графічного матеріалу, висока технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення.

Добре виконаний рисунок, але є недосконале виконання елементів.

Задовільно (64-74 балів D; 60-63, E)(3+, 3, 3-)*. Рисунок виконано достатньо непогано з точки зору графічного виконання окремих його елементів і деталей:

- непогане використання графічного матеріалу, технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення.
  - непогане розташування усього зображення в аркуші паперу;
  - невиразно визначено і передано рух зображеного об'єкту;
  - не зовсім точно зображення пропорційних співвідношень;
  - присутні помилки у передачі форми об'єктів;
  - недосконале використання графічного матеріалу;
- Задовільно виконаний рисунок, але помітно недосконале виконання одного або декількох елементів, порушення послідовності виконання рисунка

Незадовільно (35-59 балів, FXF(2, 2-)*. Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
  - погано передано рух зображеного об'єкту;
  - є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
  - недосконала передача конструкції об'єкту зображення;
  - слабка технічна майстерність;
- Задовільно виконаний рисунок, але помітно недосконале виконання одного або декількох елементів, порушення послідовності виконання рисунка.

Незадовільно (1–34 балів, F). Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
  - погано передано рух зображеного об'єкту;
  - є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
  - недосконала передача конструкції об'єкту зображення;
  - слабка технічна майстерність;
- Незадовільно виконаний рисунок, є суттєві порушення послідовності виконання рисунка

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					Сума
1 модуль					
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль №2			
T-1	T-2	T-3	T-4	Екз. пер.	
20	20	0-10	0-40	0-10	100
2 модуль					
Змістовий модуль №3		Змістовий модуль №4			

T-5	T-6	T-7	T-8	Екз. пер.	100
0-20	0-20	0-10	0-40	0-10	
3 модуль					
Змістовий модуль №5		Змістовий модуль №6			100
T-9	T-10	T-11	T-12	Екз. пер.	
0-20	0-20	0-10	0-40	0-10	
4 модуль					100
Змістовий модуль №7		Змістовий модуль №8			
T-13	T-14	T-15	T-16	Екз. пер.	
0-20	0-20	0-10	0-40	0-10	100
5 модуль					
Змістовий модуль №9		Змістовий модуль №10			
T-17	T-18	T-19	T-20	Екз. пер.	100
0-20	0-20	0-10	0-40	0-10	
6 модуль					
Змістовий модуль №11		Змістовий модуль №12			100
T-21		T-22		Екз. пер.	
0-40		0-50		0-10	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Показ робіт із методичного фонду. Ознайомлення здобувачів з печатними репродукціями видатних майстрів та застосування додаткової літератури з дисципліни:

1. Zherdev, Vitaliy, Metodichni rekomendatsii do dustsipliny "Academichnyi rysunok" dlia spetsializatsii "Stankovyi zhyvopus ta restavratsia vutvoriv mystetstva" [Methodological recommendations for the discipline "Academic Drawing" for the specialization "Easel Painting and Restoration of pieces of arts" (Bachelors, Masters)]. Kharkiv: KSADA, 2009.
2. Zherdev, Vitaliy and Nogin, Roman, Metodichni rekomendatsii do dustsipliny "Academichnyi rysunok" dlia spetsializatsii "Monumentalni zhyvopus" [Methodological recommendations for the discipline "Academic Drawing" for the specialization "Monumental Painting" (Bachelors, Masters)]. Kharkiv: KSADA, 2010.
3. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни "Рисунок" (Матеріали і техніка рисунка) для здобувачів спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація», спеціалізації В4.01 «Візуальні мистецтва» 1–4 курси першого (бакалаврського) рівня та 1 курс другого (магістерського) рівня. / Укладачі: доц. Брагін О.М., доц. Носань В.А., доц. Сердюк О.М., ст. викл. Ногін Р.Ю., ст. викл. Сенін В.П. — Харків: ХДАДМ, 24 с., 11 іл., 2025.
4. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни "Рисунок" (Рисунок голови людини) для здобувачів спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація», спеціалізації В4.01 «Візуальні мистецтва» 1–4 курси першого (бакалаврського). Укладачі: доц. Носань В.А., доц. Сердюк О.М., доц. Хоменко О.В. - Харків: ХДАДМ, 44 с., 35 іл., 2025.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Andrews, Barbara Henriksen. "Art and Ideas: Reaching Nontraditional Art Students." Art Education 54, no. 5 (September 2001): 33. <http://dx.doi.org/10.2307/3193933>.
2. Adams, Laurie Schneider. The Methodologies of Art. An Introduction. New York: HarperCollins, 1996.
3. Andrus, Lynda E. Art projects for educators and students. 8th ed. [Belmont, Calif.]: Thomson Wadsworth, 2007.
4. Bammes G. Der nackte Mensch. Hand- und Lehrbuch der Anatomie für Künstler. Mit rund 170 Zeichnungen des Verfassers, zahlreichen Beispielen von Meisterwerken der bildenden Kunst, 144 Modellaufnahmen. VEB Verlag der Kunst Dresden, 1973

5. Berikbaev, Alisher Alikulovich. "Development of Competence Skills of Art Education Students." *International Journal of Psychosocial Rehabilitation* 24, no. 4 (April 30, 2020): 6984–88. <http://dx.doi.org/10.37200/ijpr/v24i4/pr2020514>.
6. Benjamin, Walter. *Work of Art in the Age of Its Technological Reproducibility, and Other Writings on Media* Paperback. Harvard University Press; Illustrated edition, 2008.
7. Белянський О. М. Короткочасний рисунок. Майстер-клас. Навчальний посібник для художніх навчальних закладів 1–4 рівнів акредитації. Луганськ : ЛДКМ, 2008. 124 с
8. Берджер Д. Як ми бачимо. Харків : IST Publishing, 2020. 176 с.
9. Бичко А.К., Гнатенко П.І., Феоктистов А.М. та ін. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій. – Київ, 1993.
10. Виконання завдань з дисципліни «Академічний рисунок» / уклад. Є. А. Маковкін. Харків : ХДАМГ, 2002. 9 с.
11. Гарбуз Р. С. Лінійна перспектива в навчальному рисунку. Львів : ЗУКЦ, 2009. 110 с.
12. Гребенюк Г. Є. Основи композиції та рисунок. Підручник для учнів професійно-технічних навчальних закладів. Київ : Техніка, 1997. 222 с.
13. Губаль Б. І. Спеціальний рисунок. Івано-Франківськ : видання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016. 94 с.
14. Дворник Ю.В. Жива вода рисунка. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан. 2009. – 176 с.
15. Джахірул Амін. Анатомія для художників: Наочний посібник із зображення людського тіла / Джахірул Амін; пер. з англ. Олексій Пелипенко. – Київ : ArtHuss, 2022. – 304 с.
16. Downing, Fripp Alfred. *Human anatomy for art students*. Mineola, N.Y: Dover Publications, 2006.
17. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамоти : навчальний посібник. – Київ : Вища школа, 2002. – 190 с.
18. Коляденко Г. І. Анатомія людини / Г. І. Коляденко. – Київ.: Либідь, 2007 – 384 с.
19. Knight-Mudie, Karen, and n/a. "Attitudes towards art competitions of senior secondary art students and teachers." *University of Canberra. Education*, 1988. <http://erl.canberra.edu.au/public/adt-AUC20060811.154408>.
20. Leonard, Melissa M. "Motivating Students for Success in Art Education." *Digital Commons @ East Tennessee State University*, 2005. <https://dc.etsu.edu/etd/1048>.
21. Netto, Amelia M. "ESOL Students in the Art Room: An Art Educator's Resource Guide." *Digital Archive @ GSU*, 2012. http://digitalarchive.gsu.edu/art_design_theses/100.

22. Nelson, Gayle. "Perceptions About Hands-On Art Making by Non-Art Major Online Students." ScholarWorks, 2018.
23. Mayner F. *Kunstleranatomie*. — Leipzig, 1958.
24. Малиновський В. А. Рисунок голови і портретні завдання: навч. посіб. Київ : КНУБА, 2005. 125 с.
25. Nicoladies. *The Natural Way To Draw: A Working Plan for Art Study*. Souvenir Press Ltd, 2008.
26. Наталуха І., Апальков В., Рибін С., Носань В., Ногін Р. *Пластична анатомія. Підручник*. За ред. проф. В. Даниленка. Харків: ХДАДМ, 2008.
27. Орлова Т. Художній образ // *Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення)*. — Київ : Абрис, 2002. — С. 702. — 742 с. — 1000 екз. — ББК 87я2. — ISBN 966-531-128-X.
28. Oxford Brookes University. School of Art, Publishing and Music. *Fine art single field: Students' guide*. Oxford: Oxford Brookes University, 1997.
29. Pointon, Marcia R. *History of art: A students' handbook*. 4th ed. London: Routledge, 1997.
30. Перепадя В. В. *Рисунок. Проблеми творчості в навчальному процесі*. Львів : Палітра, 2003. 288 с.
31. Попов М. Т. *Альбом: рисунок, живопис / М. Т. Попов – К. : ТОВ «Європа Прінт»*, 2008. – 134с.
32. Pogorelov, Viktor, Khomenko O., Nosan V., Serdiyk O., Nogin R., Zherdev V. *Tvorchyi rysunok. Navchalno-naochnyi posibnyk [The Tutorial for the discipline "Drawing by speciality" for Masters degree of specialization "Creative (contemporary) drawing"]*. Kharkiv: KSADA, 2020
33. Ратнічин В. М. *Перспектива*. Київ : Вища школа, 1977. 135 с.
34. Резніченко М.І., Твердохлібова Я.М. *Художні графіка. Змістові модулі 1, 2 : Навчально-методичний посібник для студентів художньо-графічних факультетів*. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 272 с.
35. Regev, Dafna. "Art Therapy for Hospitalized Students." In *Art Therapy with Special Education Students*, 125–46. New York: Routledge, 2022.
<http://dx.doi.org/10.4324/9781003156918-7>.
36. Saywell, Edward. *A Drawing Glossary*. Fogg Art Museum, 1997,
<http://www.artmuseums.harvard.edu/fogg/drawingglossary.html>.
37. Schwartz, Diane C., and Darra Pace. "Students Create Art." *TEACHING Exceptional Children* 40, no. 4 (March 2008): 50–54.
<http://dx.doi.org/10.1177/004005990804000406>.

38. Winslow V. *Classic Human Anatomy in Motion: The Artist's Guide to the Dynamics of Figure Drawing*.
39. Clark, Gilbert A., Michael D. Day, and W. Dwaine Greer. "Discipline-Based Art Education: Becoming Students of Art." *Journal of Aesthetic Education* 21, no. 2 (1987): 129. <http://dx.doi.org/10.2307/3332748>.
40. Carr, Jeffrey. "Four types of art teachers for talented art students." *Roeper Review* 13, no. 2 (January 1991): <http://dx.doi.org/10.1080/02783199109553313>.
41. Сватула М.С. Навчально-наочний посібник «Рисунок пейзажу та використання графічних матеріалів» для студентів 1-2 курсів денної форми навчання спеціальності «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», «Дизайн», ОКР «Бакалавр».- Харків, ХДАДМ, 2023. – 80 с., 104 іл.
42. Сенін В. П., Коваль О. В. Школа рисунку олівцем. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015.
43. Сенін В. Академічний рисунок: схеми і нариси. Навчальний посібник.- Харків: ХДАДМ, 2025-184 ст.
44. Сухенко В.О. Академічний рисунок: навчальний посібник. — Київ : «АМАДЕЙ», 2016. – 232 с.
45. Сухенко В.О. Рисунок: навчальний посібник. — Київ : НАОМА «BONA MENTE», 2004. – 184 с.
46. Goldfinger E. *Human Anatomy for Artists: The Elements of Form*. Oxford University Press, 1991.
47. Goldman, Paul. *Looking at Prints, Drawings and Watercolours: A Guide to Technical Terms*. 2nd ed. London: British Museum Press in association with the J. Paul Getty Museum, 2006.
48. Gwent College of Higher Education. Faculty of Art and Design. [Publication produced by Fine Art Students]. Newport (Gwent): Gwent College of Higher Education, 1986.
49. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: Теоретико-методологічні основи комплексного навчання / І.М. Туманов. – Львів: Аверс, 2010. – 496 с.
50. Thomson, Isabelle. *The Power of Art & Protest*. [New York, NY]: the Calhoun School, 2014
51. Чеботов І.П. – Харківська школа рисунка, Харків, Софія-А, 2017.
52. Шмагало Р.Т. Методика викладання рисунку в навчальних закладах Галичини другої половини ХІХ –початку ХХ ст. Львів. 2001р.
53. Яремків М. Композиція. Творчі основи зображення. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.
54. Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка / Ю. М. Ятченко. – К: НАУ, 2005. – 60 с.

55. Ятченко Ю.М. Київська школа рисунка /Ю. М. Ятченко// Українська академія мистецтв. Дослідницькі та наукові праці. – К., 1998.

15. Інформаційні ресурси

1. Маковкін Є. А. Рисунок геометричних тіл. Методичні вказівки до виконання завдань з дисципліни «Академічний рисунок». URL: <http://eprints.kname.edu.ua/1023/>
2. Анатомія людини. URL : https://www.youtube.com/@love_anatomy/about
3. Сухенко В. Різновиди навчального рисунка / В. Сухенко, О. Засипкін // Українська академія мистецтва. - 2010. - Вип. 17. - с. 14-22 . - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uam_2010_17_5
4. Fredericksen, Andrea, and Nick Grindle. Creating Curators: Using Digital Platforms to Help Students Learn in Art Collections. Art: Design: Media Subject Centre, 2009. Web: <http://www.adm.heacademy.ac.uk/resources/case-studies/creating-curators-using-digital-platforms-to-help-students-learn-in-art-collections/index.html>.
5. <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/5641>.